

Architectuur als zorg.

Een portret van bewoners in transitie.

'[Zij] wilde mensen portretteren door ze in stilte te observeren, door tijd met hen door te brengen, door hun aanwezigheid langzaam te laten neerslaan, als stof in een kamer.'

- naar Alessandro Baricco, Mr. Gwyn

Stills documentaire 'Rabot' - Vandekerckhove (2017)

Context

Sociale woonwijken staan de komende jaren voor grootschalige renovaties. Veel woningen dateren uit de jaren '50, '60 en '70 en moeten grondig vernieuwd of vervangen worden. Dit leidt tot grootschalige verhuisbewegingen waarbij bewoners vaak gedwongen moeten verhuizen en weinig controle hebben over planning of hun toekomstige woonomgeving. Deze renovaties raken rechtstreeks het dagelijks leven: vertrouwde routines verdwijnen, sociale netwerken worden doorbroken, materiële én emotionele relaties met woning en buurt komen onder druk te staan.

Onderzoek

Het project richt zich op de relatie tussen mens en ruimte in situaties van gedwongen verhuis door grootschalige renovaties. Vandaag bestaat er geen uitgewerkte architecturale taal of methodologie om de emotionele en sociale gevolgen van deze transitie te begrijpen of te begeleiden.

Het onderzoek vertrekt vanuit de vraag hoe zichtbaar kan worden gemaakt wat een gedwongen verhuis werkelijk kost: aan betekenis, aan relaties en aan ruimtelijke verankering. Het verkent wat gebeurt wanneer bewoners moeten verhuizen, welke rol persoonlijke objecten spelen in dit proces? Wat wordt meegenomen en wat wordt achtergelaten? Hoe kunnen aanwezigheid, observatie en film deze vaak onzichtbare ervaringen inzichtelijk maken? Welke lessen kunnen hieruit geleerd worden voor toekomstige ontwerpen? Wat hebben bewoners nodig om opnieuw te kunnen wortelen? Het onderzoekt welke aandachtspunten en inzichten hieruit kunnen ontstaan voor architectuur en beleid in het begeleiden van transitieprocessen.

Resultaat

Het onderzoek resulteert in een film en fotografische documentatie van de vijf fasen, gekoppeld aan verhalen, rituelen en emoties, aangevuld met een methodologisch kader dat overdraagbaar is naar andere sociale wooncontexten. Het project toont dat architectuur verder gaat dan vorm en functie: het kan ruimte bieden aan emotie, rouw en transitie, en bijdragen aan veerkrachtige en empathische woonomgevingen. Het onderzoek is exploratief en iteratief: inzichten worden voortdurend getoetst, bijgesteld, gedeeld en aangevuld via workshops, toonmomenten en uitwisseling met bewoners, ontwerpers en beleidsmakers. Het BWMSTR-label fungeert hierbij als een wezenlijke hefboom door een platform te bieden voor zichtbaarheid, verbinding en verder ontwikkeling van de methodologie.

Methodologie

Het project bouwt voort op het lopende ontwerp onderzoek 'makemefeel', waarin vijf fasen van *observatie*, *verkenning*, *afscheid*, *verbeelding* en *verbinding* werden doorlopen in een particuliere woning - gepland voor afbraak. Dit traject toonde aan dat aanwezigheid, zorg en aandacht tijdens transitie leiden tot een betekenisvol proces voor bewoners én tot inzichten die relevant zijn voor toekomstige ontwerpbeslissingen.

In dit onderzoek wordt dezelfde methodologie toegepast op collectieve wooncontexten in Vlaanderen, zoals de *Meierij* in Gent (ca. 400 bewoners, verhuis gepland eind 2026). De vijf fasen worden doorlopen via intensieve trajecten met een kleine groep bewoners. Wekelijkse aanwezigheid in de buurt garandeert continuïteit, vertrouwen en diepgang. Cruciaal hierin is de samenwerking met de wijkregisseur, bestaande sociale infrastructuur en Thuispunt.

Door het traject mee te volgen van het moment dat de bewoners het nieuws van de verhuis ontvangen tot en met de effectieve verhuis, worden routines, omgang met persoonlijke objecten en het gebruik van collectieve ruimtes en circulatieruimtes zichtbaar. Zo ontstaat een portret van de sociale en emotionele dynamiek in de wijk. Het is een tastbaar inzicht in hoe bewoners hun omgeving beleven en welke ruimtelijke ondersteuning nodig is tijdens transitie.

Film (gsm) en fotografie (mobiele studio) functioneren hierbij zowel als observatie, documentatie én communicatiemiddel. Ze helpen ontwerpers en beleidsmakers de gevolgen van ruimtelijke belissingen beter te begrijpen.